STQARRIJA GĦALL-ISTAMPA Nru 69/23

il-Lussemburgu, 4 ta' Mejju 2023

Sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja fil-Kawża C-40/21 | Agenția Națională de Integritate

Ġlieda kontra l-korruzzjoni: id-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix li persuna tiġi pprojbita milli teżerċita kull funzjoni pubblika elettiva għal tliet snin jekk din il-persuna tkun kisret ir-regoli dwar il-kunflitti ta' interess waqt li tkun qed teżerċita tali funzjoni.

Il-persuna kkonċernata għandha madankollu tkun tista' titlob li tali sanzjoni tiġi mistħarrġa minn qorti, b'mod partikolari fir-rigward tal-osservanza tal-prinċipju ta' proporzjonalità

Fl-2016, ir-rikorrent fil-kawża prinċipali ġie elett sindku tal-Komun ta' MN (ir-Rumanija). F'rapport stabbilit fl-2019, l-Agenția Națională de Integritate (ANI) (l-Aġenzija Nazzjonali għall-Integrità, ir-Rumanija) ikkonstatat li huwa ma kienx osserva r-regoli li jirregolaw il-kunflitti ta' interess fil-qasam amministrattiv. Fil-każ li dan ir-rapport isir definittiv, il-mandat tar-rikorrent fil-kawża prinċipali jieqaf *ipso jure* u tiġi imposta fuqu projbizzjoni addizzjonali milli jeżerċita funzjonijiet pubbliċi elettivi għal perijodu ta' tliet snin.

Ir-rikorrent fil-kawża prinċipali ppreżenta rikors intiż għall-annullament ta' dan ir-rapport, billi sostna li d-dritt tal-Unjoni jipprekludi leġiżlazzjoni nazzjonali li bis-saħħa tagħha tiġi imposta tali projbizzjoni, awtomatikament u mingħajr possibbiltà ta' varjazzjoni skont il-gravità tan-nuqqas imwettaq, fuq persuna meqjusa li tkun aġixxiet f'sitwazzjoni ta' kunflitt ta' interessi [1]. Adita b'dan ir-rikors, il-qorti tar-rinviju ddeċidiet li tistaqsi lill-Qorti tal-Ġustizzja dwar il-konformità ta' din il-projbizzjoni mal-prinċipju ta' proporzjonalità tal-pieni [2], id-dritt għax-xogħol [3] kif ukoll id-dritt għal rimedju effettiv u għal aċċess għal qorti imparzjali [4], iggarantiti mill-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea (iktar 'il quddiem, il-"Karta").

Il-kunsiderazzjonijiet tal-Qorti tal-Ġustizzja

Fl-ewwel lok, il-Qorti tal-Ġustizzja tiddeċiedi li l-Artikolu 49(3) tal-Karta ma japplikax għal leġiżlazzjoni nazzjonali li tipprevedi, fi tmiem proċedura amministrattiva, miżura ta' projbizzjoni mill-eżerċizzju ta' kull funzjoni pubblika elettiva għal tul stabbilit minn qabel ta' tliet snin kontra persuna li fir-rigward tagħha tkun ġiet ikkonstatata l-

---

[1] Artikolu 25 tal-Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor att normattiv (normattiv (il-Liġi Nru 176/2010 dwar l-Integrità fit-Twettiq ta' Kompiti Pubbliċi u l-Okkupazzjoni ta' Karigi Pubbliċi u li Temenda l-Liġi Nru 144/2007 dwar l-Istabbiliment, Organizzazzjoni u Operazzjoni tal-Aġenzija Nazzjonali għall-Integrità u li Temenda Ċerti Atti Oħra), tal- 1 ta' Settembru 2010. Din il-liġi t-tieni punt ta' riferiment li jinsab fl-anness tad-Deċiżjoni tal-Kummissjoni 2006/928/KE tat-13 ta' Diċembru 2006 dwar it-twaqqif ta' mekkaniżmu għall-kooperazzjoni u l-verfika tal-progress fir-Rumanija sabiex jiġu indirizzati punti ta' riferiment speċifiċi fl-oqsma tar-riforma ġudizzjarja u tal-ġlieda kontra l-korruzzjoni (ĠU 2007, L 142M, p. 825).

[2] Artikolu 49(3) tal-Karta.

[3] Artikolu 15(1) tal-Karta.

[4] Artikolu 47 tal-Karta.

eżistenza ta' kunflitt ta' interessi fl-eżerċizzju ta' tali funzjoni, fil-każ fejn din il-miżura ma tkunx ta' natura kriminali.

F'dan ir-rigward, tliet kriterji huma rilevanti sabiex tiġi evalwata n-natura kriminali ta' sanzjoni: il-klassifikazzjoni legali tal-ksur fid-dritt nazzjonali, in-natura stess tal-ksur u l-grad ta' severità tas-sanzjoni.

Qabel kollox, fir-rigward tal-ewwel kriterju, la t-terminazzjoni *ipso jure* tal-mandat fil-każ ta' konstatazzjoni ta' kunflitt ta' interessi, u lanqas il-projbizzjoni mill-eżerċizzju ta' kwalunkwe funzjoni pubblika elettiva ma huma kkunsidrati fid-dritt Rumen bħala sanzjonijiet kriminali. Sussegwentement, it-tieni kriterju jimplika li għandu jiġi vverifikat jekk il-miżura inkwistjoni għandhiex, b'mod partikolari, għan repressiv. Issa, il-leġiżlazzjoni kkonċernata hija intiża li tiggarantixxi l-integrità u t-trasparenza fl-eżerċizzju tal-kompiti u tal-karigi pubbliċi kif ukoll sabiex tipprevjeni l-korruzzjoni istituzzjonali. B'hekk, l-għan ta' din il-projbizzjoni, bħal dak tal-iskwalifika *ipso jure* tal-mandat, huwa li tippreżerva l-funzjonament tajjeb u t-trasparenza tal-Istat, billi ttemm fit-tul sitwazzjonijiet ta' kunflitt ta' interessi. Għaldaqstant, tali miżura għandha għan essenzjalment preventiv u mhux repressiv. Fir-rigward tat-tielet kriterju, din il-miżura ta' projbizzjoni tikkonsisti mhux fl-impożizzjoni ta' piena ta' priġunerija jew fl-impożizzjoni ta' multa, iżda fil-projbizzjoni mill-eżerċizzju futur ta' attivitajiet speċifiċi, jiġifieri funzjonijiet pubbliċi elettivi, li jirrigwardaw grupp limitat ta' persuni li għandhom status partikolari. Hija għandha tul imitat u ma tirrigwardax id-dritt tal-vot.

Issa, sa fejn ma hijiex ta' natura kriminali, l-imsemmija miżura ma tistax tiġi evalwata fid-dawl tal-Artikolu 49(3) tal-Karta.

Madankollu, sa fejn timplimenta d-dritt tal-Unjoni, il-leġiżlazzjoni nazzjonali inkwistjoni għandha, fi kwalunkwe każ, tkun konformi mal-prinċipju ta' proporzjonalità, bħala prinċipju ġenerali tad-dritt tal-Unjoni.

F'dan ir-rigward, il-Qorti tal-Ġustizzja tikkonstata, fit-tieni lok, li dan il-prinċipju ma jipprekludix din il-leġiżlazzjoni sakemm, fid-dawl taċ-ċirkustanzi rilevanti kollha, l-applikazzjoni tiegħu twassal sabiex tiġi imposta sanzjoni adegwata mal-gravità tal-ksur li hija tissanzjona, fid-dawl tal-għan li tiġi ggarantita l-integrità u t-trasparenza fl-eżerċizzju tal-funzjonijiet u tal-karigi pubbliċi kif ukoll li tiġi evitata l-korruzzjoni istituzzjonali. Dan ma jkunx il-każ meta, eċċezzjonalment, l-aġir illegali kkonstatat, fid-dawl ta' dan l-għan, ma jkollux element ta' gravità filwaqt li l-impatt ta' din il-miżura fuq is-sitwazzjoni personali, professjonali u ekonomika ta' din il-persuna jirriżulta li jkun partikolarment gravi.

B'hekk, l-impożizzjoni awtomatika tas-sanzjoni inkwistjoni tippermetti li titwaqqaf fit-tul is-sitwazzjoni ta' kunflitt ta' interessi rrilevata billi jiġi ppreżervat il-funzjonament tal-Istat u tal-korpi elettivi kkonċernati. Barra minn hekk, il-fatt li jiġu previsti kemm it-terminazzjoni *ipso jure* tal-mandat kif ukoll projbizzjoni awtomatika mill-eżerċizzju ta' kull funzjoni pubblika elettiva matul perijodu ddeterminat minn qabel suffiċjentement twil jidher li huwa tali li jiddisswadi lill-persuni li jeżerċitaw mandat elettiv milli jqiegħdu ruħhom f'tali sitwazzjoni u jinkoraġġihom josservaw l-obbligi tagħhom f'dan il-qasam.

Barra minn hekk, fir-rigward tan-natura neċessarja tal-projbizzjoni inkwistjoni, il-leġiżlatur Rumen stabbilixxa t-tul tagħha għal tliet snin fid-dawl tal-gravità intrinsika, kemm għall-funzjonament tal-Istat kif ukoll għas-soċjetà, tal-fatti li jikkostitwixxu sitwazzjoni ta' kunflitt ta' interessi. B'hekk, din il-projbizzjoni tiġi imposta bħala konsegwenza tan-nuqqas imwettaq minn persuna li teżerċita funzjonijiet pubbliċi elettivi u li dan in-nuqqas ikun ta' gravità ċerta. F'dan ir-rigward, għandhom jitqiesu wkoll il-portata tal-kunflitti ta' interess u l-livell ta' korruzzjoni osservati fis-settur pubbliku nazzjonali. Barra minn hekk, l-imsemmija projbizzjoni hija limitata *ratione temporis*, tapplika biss għal ċerti kategoriji ta' persuni li jeżerċitaw funzjonijiet partikolari u tirrigwarda biss attivitajiet iddefiniti, jiġifieri l-funzjonijiet pubbliċi elettivi, li ma tipprekludix l-eżerċizzju ta' kull attività professjonali oħra.

Fl-aħħar, fir-rigward tan-natura proporzjonata tal-miżura inkwistjoni, fid-dawl tal-gravità tal-preġudizzju għall-interess pubbliku li jirriżulta mill-atti ta' korruzzjoni u ta' kunflitti ta' interessi, anki l-inqas sinjifikattivi, min-naħa tal-persuni eletti f'kuntest nazzjonali ta' riskju għoli ta' korruzzjoni, din il-miżura ma tidhirx, bħala prinċipju, sproporzjonata meta mqabbla mal-ksur li hija intiża li tissanzjona. Madankollu, il-fatt li t-tul ta' din il-projbizzjoni ma huwa akkumpanjat minn ebda possibbiltà ta' varjazzjoni ma jippermettix li jiġi eskluż li, f'ċerti każijiet eċċezzjonali, din is-sanzjoni tista' tirriżulta sproporzjonata.

Fit-tielet lok, il-Qorti tal-Ġustizzja tippreċiża li d-dritt li jiġi eżerċitat mandat elettiv miksub wara proċess elettorali demokratiku, bħal dak ta' sindku, ma jaqax taħt l-Artikolu 15(1) tal-Karta.

Għalkemm din id-dispożizzjoni hija fformulata b'mod wiesa', il-kamp ta' applikazzjoni tagħha ma jinkludix id-dritt li jiġi eżerċitat, għal tul determinat, tali mandat. Fil-fatt, l-Artikolu 15 tal-Karta jinsab fit-Titolu II tagħha, intitolat "Libertajiet", filwaqt li d-dispożizzjonijiet speċifiċi intiżi għad-dritt ta' eliġibbiltà għall-elezzjonijiet jinsabu f'titolu separat, jiġifieri t-Titolu V, intitolat "Ċittadinanza" [5]. Il-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem tikkorrobora din l-interpretazzjoni [6].

Fir-raba' lok, il-Qorti tal-Ġustizzja tikkonstata li l-Artikolu 47 tal-Karta ma jipprekludix il-leġiżlazzjoni nazzjonali kkonċernata, sakemm il-persuna kkonċernata jkollha effettivament il-possibbiltà li tikkontesta l-legalità tar-rapport li kkonstata l-eżistenza ta' kunflitt ta' interessi u tas-sanzjoni imposta abbażi tiegħu, inkluża l-proporzjonalità tagħha.

Id-dritt għal rimedju effettiv jimplika b'mod partikolari li d-detentur ta' dan id-dritt għandu jkun jista' jkollu aċċess għal qorti kompetenti sabiex jiġi żgurat ir-rispett tad-drittijiet li huma ggarantiti lilu mid-dritt tal-Unjoni u, għal dan il-għan, sabiex teżamina l-kwistjonijiet kollha ta' liġi u ta' fatt rilevanti għas-soluzzjoni tat-tilwima li jkollha quddiemha. F'dan il-każ, dan id-dritt jippreżumi li l-qorti tar-rinviju tkun tista' tistħarreġ il-legalità tar-rapport ta' evalwazzjoni li jakkuża lir-rikorrent fil-kawża prinċipali u, jekk ikun il-każ, tannulla dan ir-rapport kif ukoll is-sanzjonijiet imposti abbażi tiegħu.

NOTA: Ir-rinviju għal deċiżjoni preliminari jippermetti, lill-qrati tal-Istati Membri fil-kuntest ta' kawża mressqa quddiemhom, li jitolbu lill-Qorti tal-Ġustizzja interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni jew li tiddeċiedi dwar il-validità ta' att tal-Unjoni. Il-Qorti tal-Ġustizzja ma taqtax il-kawża nazzjonali. Hija l-qorti nazzjonali li għandha ssib soluzzjoni għall-kawża skont id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja. Din id-deċiżjoni torbot, bl-istess mod, lill-qrati nazzjonali l-oħra li quddiemhom titressaq problema simili.

Dokument mhux uffiċjali għall-użu tal-mezzi tal-komunikazzjoni li ma jorbotx lill-Qorti tal-Ġustizzja.

It-test sħiħ tas-sentenza jinsab fis-sit CURIA mill-jum li fih tingħata s-sentenza

Kuntatt għall-istampa: Jacques René Zammit ✆ (+352) 4303 3355

Ritratti tal-għoti tas-sentenza huma disponibbli fuq "Europe by Satellite" ✆ (+32) 2 2964106

Ibqgħu konnessi!

[5] Ara l-Artikoli 39 u 40 tal-Karta dwar id-dritt tal-vot u tal-eliġibilltà fl-elezzjonijiet għall-Parlament Ewropew u fl-elezzjonijiet muniċipali rispettivament.

[6] Ara Qorti EDB, 8 ta' Novembru 2016, Savisaar vs L-Estonja.